MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi 2026 Cilt: 15 Sayı: 3
MANAS Journal of Social Studies 2026 Volume: 15 No: 3
ISSN: 1694-7215
Research Paper / Araştırma Makalesi

Teknolojinin Mahremiyet Algısına Etkisi: Kuşaklar Arası Bir Karşılaştırma

Kübra CANBOLAT[1] ve Serhat ÇOBAN[2]

Öz

Bu araştırma, teknolojinin bireylerin mahremiyet algısı üzerindeki etkisini kuşaklar arası bir karşılaştırma temelinde incelemeyi amaçlamaktadır. Dijitalleşmenin hız kazanmasıyla birlikte, bireylerin çevrimiçi ortamda kişisel verileriyle kurdukları ilişki dönüşüme uğramıştır. Mahremiyetin tanımı, algılanışı ve korunma biçimi her kuşağın dijital deneyimleri ve teknolojiyle kurduğu ilişkiye göre farklılık göstermektedir. Bu bağlamda, Baby Boomers, X, Y ve Z kuşaklarının özel yazışmaların paylaşımı, tanımadıkları kişilerle çevrimiçi etkileşim kurma, kişisel bilgi paylaşımı, gizlilik ayarlarını düzenleme ve mobil uygulama izinlerini kontrol etme gibi dijital mahremiyet pratikleri analiz edilmiştir. Araştırmada nicel yöntem benimsenmiş; 511 sosyal medya kullanıcısından toplanan veriler SPSS programı ile değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, Z ve Y kuşaklarının dijital etkileşime daha açık olduğunu ancak gizlilik ve veri güvenliği konusunda belirli bir farkındalık geliştirdiğini göstermektedir. X ve Boomers kuşakları ise daha geleneksel ve temkinli bir mahremiyet anlayışına sahip olmakla birlikte, dijital güvenlik bilgisi bakımından görece sınırlı kalmaktadır. Araştırma, kuşaklara özgü mahremiyet anlayışlarını ortaya koyarak dijital güvenlik farkındalığının artırılması için eğitim, politika ve sosyal bilinçlendirme önerileri sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Mahremiyet, Çevrimiçi Gizlilik, Kuşaklar Arası Farklılıklar, Dijital Güvenlik, Sosyal Medya ve Mahremiyet

The Impact of Technology on Privacy Perception: An Intergenerational Comparison

Abstract

This study aims to examine the impact of technology on individuals' perceptions of privacy through an intergenerational comparison. With the rapid advancement of digitalization, the way individuals relate to their personal data in online environments has significantly transformed. The definition, perception, and protection of privacy vary depending on each generation's digital experiences and relationship with technology. In this context, the study analyzes the digital privacy practices of Baby Boomers, Generation X, Y, and Z, focusing on behaviors such as sharing private conversations, interacting with strangers online, disclosing personal information, adjusting privacy settings, and checking mobile app permissions. A quantitative research method was adopted, and data collected from 511 social media users were analyzed using SPSS software. The findings indicate that Generations Z and Y are more open to digital interaction but have developed a certain level of awareness regarding privacy and data security. In contrast, Generations X and Boomers exhibit a more traditional and cautious understanding of privacy but demonstrate relatively limited knowledge of digital security. By revealing the generation-specific understandings of privacy, this research aims to contribute to the improvement of digital security awareness and proposes recommendations in the areas of education, policymaking, and public awareness initiatives.

Keywords: Digital Privacy, Online Privacy, Generational Differences, Digital Security, Social Media and Privacy

Atıf İçin / Please Cite As:

Canbolat, K. ve Çoban, S. (2026). Teknolojinin mahremiyet algısına etkisi: kuşaklar arası bir karşılaştırma. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 15* (3), 1047-1059. https://doi.org/10.33206/mjss.1664275

Geliş Tarihi / Received Date: 24.03.2025 **Kabul Tarihi / Accepted Date:** 14.04.2026

[1] Yüksek Lisans Mezunu - Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Medya ve Kültürel Çalışmalar Anabilim Dalı, Kbracanpolat@hotmail.com,

ORCID: 0000-0001-5880-9214

[2] Doç. Dr. - Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İletişim Fakültesi, serhatcoban@comu.edu.tr,

ORCID : 0000-0001-8430-0681

Bu eser CC BY-NC-ND 4.0 lisansı altında lisanslanmıştır.

Giriş

İnsanlık tarihi boyunca her kuşak yaşamın seyrini değiştiren pek çok olay ve olguya tanıklık etmiştir. Her neslin yaşadığı deneyimler, o kuşağın kimliğini şekillendirmektedir. Bireylerin yaşam boyu edindiği deneyim ve birikimler kuşaktan kuşağa aktarılarak kültürel bir süreklilik oluşturmakta; bu kültürel aktarım birer öğreti niteliği taşıyarak nesiller arasında güçlü bir bağ kurulmasına katkı sağlamaktadır.

Toplumlar, tarih boyunca kuşaktan kuşağa aktardıkları bilgi, deneyim ve değerler aracılığıyla sürekli bir dönüşüm içinde olmuştur. Sullivan ve arkadaşları (2009, s. 286), kuşak kavramını, toplumun normatif yapısını şekillendiren temel unsurlardan biri olarak tanımlamaktadır. Politik ve felsefi görüşlerden dini tutumlara kadar bireyin karşılaştığı tüm değerler, toplum tarafından ona aktarılır. Bu aktarım, Geçtan'ın (2020, s. 25) "geçmişin ipoteğiyle dünyaya geliyoruz" ifadesinde vurguladığı gibi bireyin toplumsal yapı tarafından şekillendiğini göstermektedir. Bununla birlikte bireyin toplumsal yapıdan etkilendiği kadar, bu yapıyı etkileyen bir özne olduğu da unutulmamalıdır.

Tarihsel olarak aynı dönemde dünyaya gelen, benzer ideolojik, sosyolojik ve dini görüşler çerçevesinde büyüyen bireyler "kuşak" kavramı içinde ele alınır. Ancak kuşak kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için "kohort" kavramının da açıklanması gerekmektedir. Kohort, Latince "nizami asker sırası" anlamına gelen kelimeden türetilmiştir ve sosyal bilimciler tarafından aynı yıl içinde doğan insanların oluşturduğu grup olarak tanımlanır (Harris, 1921, s. 21). Bir kohortu diğerlerinden ayıran olaylar özelinde, nesil farklılaşabilir (Schuman ve Scott, 1989, s. 359). Yani, kuşaklar yetiştikleri tarihsel dönemlerin toplumsal, kültürel ve teknolojik dinamiklerinin etkisiyle farklı değerler, tutumlar ve davranış biçimleri geliştirmektedir.

Baby Boomers kuşağı, 1946-1964 yılları arasında doğan bireyleri kapsar. Bu kuşağın temel niteliği, savaşlar sonrasında yıkılan yapıları yeniden inşa etme azmidir. Sylvia Porter, 1951 yılında kaleme aldığı makalesinde, Baby Boomers kuşağını "tarihte bilinen en büyük patlama" olarak nitelendirir (Meyers vd., 2011, s. 3). Gencarelli'ye göre Boomers, 1960 hareketlerini kültürel hale getiren bir kuşak olarak da tanımlanabilir (Gencarelli, 2014, ss. 9-10).

X kuşağı (1965-1979), teknolojiye ve ekonomik dalgalanmalara uyum sağlamak zorunda kalan bir nesildir. Baby Boomers kuşağına kıyasla daha realist, çalışkan ve teknolojiye entegre olmaya çalışan bir yapıya sahiptir (Topçuoğlu, 2007, s. 9). Yine de, teknolojik yeniliklere uyum konusunda Y kuşağı kadar çevik değildir (Toruntay, 2011, ss. 74-75).

Y kuşağı (1980-1996), "Milenyum Kuşağı" olarak da bilinir. Bu nesil, geleneksel ve modern kültürlerin sentezini oluşturan postmodern dönemin ilk temsilcileridir (Mercan, 2016, s. 68). "Neden" sorusunu sorma yeteneğiyle eleştirel düşünmeyi benimseyen bir yapıya sahiptir (Altuntuğ, 2012, s. 206). Teknolojik gelişime adapte olmaları, güçlü bir bireyselleşme anlayışı ve pragmatik çalışma pratikleriyle tanınırlar (Seymen, 2017, s. 470).

Z kuşağı (2000 ve sonrası), "internet kuşağı" olarak da adlandırılır. Bu nesil, teknolojik yeniliklerin içinde doğmuş, dijital ortamlarla büyümüştür. Teknolojiyi etkili kullanabilme yetenekleri dikkat çekicidir (McCrindle ve Wolfinger, 2011, s. 16). Ancak bu kuşağın en çarpıcı özelliği, bireyselleşme anlayışlarının güçlü olması ve dijital dünya içinde hızlı tüketim anlayışına sahip olmalarıdır (Toruntay, 2011, ss. 81-82).

Kuşakların tarihsel ve sosyo-kültürel dinamikleri, bireylerin toplum içindeki rollerini ve değer yargılarını şekillendirirken, bu süreç mahremiyet algısında da önemli değişimlere yol açmıştır. Teknolojinin toplumsal yaşama entegrasyonu, bireysel ve kamusal alan arasındaki sınırları yeniden tanımlamış, nesiller arasında mahremiyet anlayışını farklılaştırmıştır.

Özel hayatın sınırlarının belirlenebilmesi, bireyin içinde bulunduğu kültürel ve toplumsal yapının doğru anlaşılması ile mümkün olabilir. 11. ve 12. yüzyıllarda yani feodal dönemde, özel hayatı, onu çevreleyen, içine nüfuz eden ve ona direnen şeylerden ayırmak kolay değildi. Mahremiyet, özellikle sosyo-kültürel ve siyasal alanda meydana gelen gelişmelere koşut olarak ilk olarak 16. yüzyılda karşımıza çıkmaktadır. Kentleşme ve kitle toplumunun meydana gelmesi gibi gelişmeler ile mahremiyet olgusunda değişimler yaşanmıştır. 18. yüzyıl ile birlikte evlerdeki ortak alanlar bireyselleşmeye başlamış ve bu doğrultuda oda kavramı ortaya çıkmıştır. Aynı alanda yemek yiyen, misafir ağırlayan, uyuyan ev halkı zaman içinde mekânsal olarak ayrılmaya başlamıştır. Buna bağlı olarak da evlerin mimari yapısında değişimler görülmüştür. Bireyin kişisel yaşamının kendine özel olma durumu ise 19. yüzyıl ile birlikte gündeme gelmiştir. Bu anlamda modernleşmenin mahremiyeti etkileyip geliştirdiği söylenebilir (Aries ve Duby, 2006; McKeon, 2005).

Bu eser CC BY-NC-ND 4.0 lisansı altında lisanslanmıştır.

Mahremiyet olgusu, kavramsal olarak geniş bir anlama sahiptir ve farklı disiplinler tarafından ele alınmaktadır (Solak, 2017, s. 24). Bu sebeple, kelime anlamının önemli hususlarını göz ardı etmemek adına, mahremiyeti doğru bir şekilde tanımlayabilmek çok önemlidir. Son yıllarda artan biçimde gündeme gelen mahremiyet kavramı, birey ile mekân arasındaki etkileşimi sosyal, psikolojik ve iletişimsel boyutlarıyla ele alan temel kavramlardan biri olarak öne çıkmaktadır. İlk zamanlar bireysel bir hak ve özgürlük bağlamında ele alınan mahremiyet, şimdilerde sosyoloji, psikoloji, mimari gibi pek çok disiplinin ilgi alanı içine girerek disiplinler arası bir nitelik kazanmıştır. Mahremiyet, farklı kültür ve dönemlere göre değişkenlik göstermektedir (Bağlı, 2011, s. 185).

Kültür faktörü mahremiyetin kavramsal yapısının belirlenmesinde önemli bir unsurdur. Kültürel kodlar çerçevesinde, kavramın anlamı da farklılaşarak, varlığını sürdürmektedir. Mahremiyet kavramının içeriğini oluşturan en önemli unsurlardan birinin din faktörü olduğu da belirtilmelidir. Mahremiyetin sözlük anlamı 'gizlilik' olarak tanımlanır ve bireyin özel alanını koruma hakkını ifade eder. Arapça kökenli bu terim, aynı zamanda kavramsal olarak, bireylerin dini inancıyla da ilişkilidir. Arapçada "haram" kelimesinden gelen "mahrem" kelimesi "mahrum", "muharrem", "tahrim" gibi kelimeler ile de aynı kök ailesinden gelmektedir. Mahremiyet de aynı kökten gelir ve gizlilik anlamını taşır. Başkalarına söylenmeyen, gizli, sırdaş anlamlarına gelmektedir (TDK, 2025).

Bu çalışma, mahremiyet olgusunu kuşaklar arası dijital deneyim farklılıkları bağlamında ele almaktadır. Çalışmanın kuramsal çerçevesi üç temel noktaya dayanmaktadır. Öncelikle kuşak yaklaşımı, bireylerin yetiştikleri tarihsel ve toplumsal koşulların onların değer, tutum ve davranışlarını nasıl etkilediğini açıklamak için kullanılmaktadır. İkinci olarak mahremiyet, yalnızca bireyin özel alanını koruması değil, aynı zamanda kişisel verileri ve yaşamı üzerinde denetim kurabilmesi olarak değerlendirilmektedir. Son olarak dijitalleşme, mahremiyet anlayışını dönüştüren önemli bir toplumsal süreç olarak ele alınmaktadır. Bu çerçevede çalışma, kuşakların dijital ortamda mahremiyetle kurdukları ilişkiyi ve bu ilişkinin nasıl farklılaştığını incelemeyi amaçlamaktadır.

Anthony Giddens (2010), mahremiyeti, bireysel kimliğin inşası, güven mekanizmalarının oluşumu ve sosyal etkileşimlerin düzenlenmesiyle bağlantılı, dinamik bir toplumsal süreç olarak tanımlamaktadır. Bu çerçevede mahremiyet, bireyin kendisini tanımlayarak kimlik inşa etmesine olanak sağlayan temel bir kavram niteliğindedir. Kişinin özel alanı; bireysel değerlerini, inanç sistemini ve alışkanlıklarını geliştirdiği, dış müdahalelerden arındırılmış bir yaşam alanı sunar. Böylece mahremiyet, bireyin özgün benliğini keşfetme ve ifade etme sürecinin önemli bir bileşeni hâline gelir.

Dijital çağda mahremiyetin giderek erozyona uğraması, bireyin kimlik oluşturma süreçlerini de doğrudan etkilemektedir. Giddens'in vurguladığı güven mekanizmalarının sürekliliği ise bireylerin mahremiyet haklarının korunmasıyla yakından ilişkilidir. Kişiler, özel verileri üzerindeki denetimlerini devam ettirebildiklerinde sosyal ilişkilerinde daha güvende hissederken; mahremiyetin ihlali, bireylerde savunmasızlık duygusu yaratarak birey üzerinde güvensizlik ve yabancılaşmayı tetikleyebilmektedir.

Mahremiyet, yalnızca bireysel bir hak değil, aynı zamanda toplumsal iletişim biçimlerini de belirlemektedir. Bireylerin sosyal yaşamda ne kadar bilgi paylaşacaklarına ve hangi sınırlar içinde iletişim kuracaklarına kendilerinin karar verebilmesi, sağlıklı toplumsal ilişkilerin oluşumunda önemlidir. Ancak dijital platformların yaygınlaşmasıyla birlikte bu sınırlar giderek bulanıklaşmakta, kişilerarası iletişim biçimlerinde önemli dönüşümler meydana gelmektedir.

Bu bağlamda, Ruth Gavison'un (1980, s. 455) mahremiyeti yalnızca bireysel değil, aynı zamanda demokratik bir değer olarak konumlandıran yaklaşımı, Giddens'in mahremiyetin sosyal düzenlemeyle ilişkili doğasına anlamlı bir tamamlayıcılık sunar. Gavison'a göre mahremiyet, bireyin ahlaki özerkliğini destekleyen ve demokratik katılımın ön koşulu olan düşünce ve ifade özgürlüğünü güvence altına alan bir çerçeve sunmaktadır. Dolayısıyla mahremiyetin korunması, yalnızca bireysel hakların değil, aynı zamanda demokratik toplumun sürdürülebilirliğinin de bir gereği olarak ele alınmalıdır.

Mahremiyet olgusu, kuramsal bağlamda üç temel alt kategori altında incelenmektedir. Bunlardan ilki, bireyin yaşam alanını ve çevresel sınırlarını ifade eden mekânsal mahremiyettir. İkincisi, bireyin bedenine yönelik sınırları kapsayan fiziksel mahremiyet; üçüncüsü ise, bireyin kişisel verilerinin toplanması, kullanımı ve paylaşımıyla ilişkili olan bilgi mahremiyetidir (Fischer, 1998, s. 422). Bu kategorik ayrımlara rağmen, mahremiyetin temelinde ortak bir ilkenin yer aldığı görülmektedir. Bu ilke, bireyin kendi yaşam alanı üzerinde denetim ve kontrol sahibi olmasıdır. Bu bağlamda, mahremiyet düzeyinin artması, bireyin kişisel sınırları

Bu eser CC BY-NC-ND 4.0 lisansı altında lisanslanmıştır.

üzerindeki kontrol kapasitesiyle doğru orantılıdır. Birey, kendi özel alanına ilişkin kararları ne ölçüde kendi inisiyatifiyle alabiliyorsa, mahremiyet algısı da o ölçüde güçlenmektedir (Lokke, 2018, s. 132).

Toplumsal yapıların dönüşümüne paralel olarak mahremiyetin anlamı da değişime uğrar. Geleneksel toplumlarda mahremiyet fiziksel mekân ve sosyal normlarla tanımlanırken, günümüzde dijital mahremiyet ön plana çıkmaktadır. Teknolojik gelişmeler, mahremiyetin kapsamını ve korunma yöntemlerini de değiştirerek, bireylerin kamusal ve özel alan algısını yeniden belirlemektedir (McLuhan, 2001, s. 4). Bu bağlamda, araştırma, kuşakların toplumsal dinamiklerini ve mahremiyet algılarındaki değişimi anlamaya yönelik bir temel oluşturacaktır.

Bu araştırma, dijitalleşmenin bireylerin mahremiyet algısı üzerindeki etkisini nesiller arası farklılıklar bağlamında inceleyerek, toplumsal dönüşüm süreçlerini anlamaya katkı sunmaktadır. Kuşaklar arasındaki değer, tutum ve mahremiyet algılarının nasıl değiştiğini analiz etmek, bireylerin dijital ortamda mahremiyetle ilgili karar alma süreçlerini anlamak açısından önemlidir. Teknolojinin toplumsal yaşamda artan kullanımı ile, bireysel ve kamusal alan arasındaki sınırların giderek silikleştiği görülmektedir. Özellikle sosyal medya platformlarının yaygınlaşması, kişisel bilgilerin paylaşımı ve mahremiyet algısındaki değişimleri derinleştirmiştir. Bu araştırma, farklı kuşakların mahremiyet konusundaki tutumlarını inceleyerek, dijital çağda mahremiyet kavramının nasıl yeniden şekillendiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca çalışma, kuşakların dijital mahremiyet farkındalığını, gizlilik tercihlerini ve çevrimiçi güvenlik önlemlerine karşı tutumlarını değerlendirerek, hem bireylerin dijital ortamda mahremiyetlerini nasıl koruduklarına dair içgörüler sunmakta hem de gelecekteki mahremiyet politikaları ve düzenlemelerine yönelik öneriler geliştirilmesine zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda, araştırma hem akademik literatüre katkı sağlamayı hem de bireylerin ve politika yapıcıların dijital mahremiyet konusundaki farkındalığını artırmayı amaçlamaktadır.

Dijitalleşme ile mahremiyet yalnızca bireysel bir hak olmaktan çıkmış, veri ekonomisi ve platform kapitalizmi bağlamında toplumsal ve politik bir tartışma alanına dönüşmüştür. Dijital mahremiyet ve çevrimiçi gizlilik konuları üzerine literatürde çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bununla birlikte bu çalışmaların önemli bir kısmı dijital mahremiyeti bireysel tutumlar, teknolojik güvenlik ya da veri koruma politikaları bağlamında ele almaktadır. Farklı kuşakların dijital mahremiyet algılarını karşılaştırmalı olarak inceleyen çalışmalar ise görece sınırlı kalmaktadır. Özellikle bireylerin çevrimiçi etkileşim pratikleri, veri paylaşım davranışları ve dijital güvenlik farkındalıklarının kuşaklar arası farklılıklar temelinde değerlendirilmesi literatürde daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulan bir alan olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışma, Baby Boomers, X, Y ve Z kuşaklarının dijital mahremiyet pratiklerini karşılaştırmalı olarak inceleyerek literatürdeki bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

Bu bağlamda, araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Kuşakların mahremiyet algısı nasıl farklılık göstermektedir?
- Dijitalleşme süreci, nesillerin mahremiyet anlayışını nasıl dönüştürmüştür?
- Baby Boomers, X, Y ve Z kuşakları çevrimiçi mahremiyet konusunda nasıl bir tutum sergilemektedir?
- Farklı kuşaklar, çevrimiçi ortamda kişisel bilgilerini paylaşma konusunda nasıl bir eğilim göstermektedir?
- Kuşaklar arasında çevrimiçi gizlilik farkındalığı ve güvenlik önlemlerine yönelik tutumlar nasıl farklılaşmaktadır?

Bu araştırmada kuşaklar arası dijital mahremiyet farklarını incelemek amacıyla aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur:

H1: Kuşaklar arasında çevrimiçi mahremiyet farkındalığı açısından anlamlı farklılık bulunmaktadır.

H2: Z ve Y kuşaklarının çevrimiçi ortamlarda tanımadıkları kişilerle etkileşime girme eğilimleri X ve Baby Boomers kuşaklarına göre daha yüksektir.

H3: Z ve Y kuşaklarının gizlilik ayarlarını düzenleme ve uygulama izinlerini kontrol etme davranışları diğer kuşaklara göre daha yüksektir.

H4: Yaş arttıkça çevrimiçi ortamlarda kişisel veri paylaşma eğilimi azalmaktadır.

Bu araştırma soruları ve hipotezler doğrultusunda çalışma, nesiller arası mahremiyet algısının dönüşümünü incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu eser CC BY-NC-ND 4.0 lisansı altında lisanslanmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nesiller arası mahremiyet algısını ve dijitalleşme sürecinin mahremiyet üzerindeki etkilerini incelemeye yönelik betimsel bir araştırma modeline sahiptir. Çalışma, kuşakların çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarını ve tutumlarını analiz etmek amacıyla nicel araştırma yöntemi çerçevesinde yürütülmüştür. Araştırmada anket tekniği kullanılarak veriler toplanmış ve istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir (Büyüköztürk vd., 2021).

Bu çalışma mahremiyeti ağırlıklı olarak bilgi mahremiyeti ekseninde ele almakta; çevrimiçi etkileşim, veri paylaşımı ve kullanıcı kontrolü pratikleri üzerinden ölçmektedir. Literatürde mahremiyet, yalnızca gizli olanın korunması değil, bireyin verisi üzerinde denetim kurabilmesi ve sınır yönetimi sağlayabilmesi ile ilişkilendirilmektedir. Bu bağlamda Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği'nin (ÇMFÖ) üç alt boyutu çalışmanın analitik çerçevesini oluşturmaktadır: (i) Dikkat boyutu, bireyin çevrimiçi ortamda bilgi paylaşımı ve mahremiyet sınırlarına ilişkin 'özen/öz-düzenleme' kapasitesini; (ii) Güvenlik boyutu, teknik ve davranışsal güvenlik farkındalığını (parola gücü, riskli içerik okuryazarlığı vb.); (iii) İletişim boyutu ise çevrimiçi ortamda yabancılarla etkileşime açıklığı ve bunun mahremiyet riskleriyle ilişkisini yansıtmaktadır. Kuşaklar arası farklılaşmanın, dijital sosyalleşme yoğunluğu ve teknolojiyle büyüme deneyimi nedeniyle özellikle 'iletişim' boyutunda belirginleşmesi beklenmektedir.

Evren - Örneklem

Araştırmanın evrenini, Türkiye'de sosyal medya kullanan bireyler oluşturmaktadır. Sosyal medya platformlarının yaygınlaşması ile bireylerin çevrimiçi mahremiyet algıları da farklılaşmıştır. Bu bağlamda araştırma, farklı kuşakların çevrimiçi mahremiyet algılarını değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Araştırmanın örneklemi ise Türkiye'de sosyal medya kullanan Baby Boomers, X, Y ve Z kuşaklarına mensup bireylerden oluşmaktadır. Örneklem kolayda örnekleme yöntemi ile belirlenmiş olup araştırma gönüllü katılım esasına dayanmaktadır. Araştırmada, belirli bir zaman ve maliyet kısıtı içinde, farklı kuşaklardan yeterli sayıda katılımcıya ulaşabilmek ve özellikle dijital platformlarda aktif olan bireyleri çalışmaya dahil edebilmek amacıyla kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmaya toplam 511 birey katılmıştır. Katılımcıların 347'si kadın (%67,9) ve 164'ü erkek (%32,1) olup, farklı yaş gruplarına dağılmıştır: Baby Boomers kuşağı (58 yaş ve üzeri), X kuşağı (46-57 yaş aralığı), Y kuşağı (27-45 yaş aralığı), Z kuşağı (18-26 yaş aralığı). Bu örneklem, sosyal medya kullanıcılarının çevrimiçi mahremiyet algılarını kuşak farklılıkları temelinde analiz etmeye olanak tanımaktadır.

Kuşak sınıflamaları literatürde doğum yılı temelli farklı biçimlerde tanımlanabilmektedir. Bu çalışmada ise veri seti yaş değişkeni üzerinden oluşturulduğu için katılımcılar analiz aşamasında 18–26, 27–45, 46–57 ve 58 yaş ve üzeri olmak üzere dört yaş grubuna ayrılmıştır. Bulguların yorumlanmasında bu yaş grupları sırasıyla Z kuşağı, Y kuşağı, X kuşağı ve Baby Boomers kuşakları ile ilişkilendirilmiştir. Bu yaklaşım, katılımcıların demografik dağılımının daha sağlıklı analiz edilebilmesi amacıyla tercih edilmiştir. Baby Boomers grubundaki katılımcı sayısının sınırlı olması (n=5) nedeniyle ilgili tablolarda yüzdeler bir katılımcının %20'ye karşılık geldiği biçimde raporlanmış ve bulgular temkinli yorumlanmıştır.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Veriler çevrimiçi anket yöntemi kullanılarak toplanmıştır (Sekaran, 2003). Anket formu sosyal medya platformları üzerinden paylaşılmış ve katılımcılar araştırmaya gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Korkmaz vd. (2021) tarafından geliştirilen Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği (ÇMFÖ) kullanılmıştır. Ölçek dikkat, güvenlik ve iletişim olmak üzere üç alt boyuttan oluşan ve bireylerin çevrimiçi ortamlarda mahremiyet farkındalık düzeylerini ölçmeyi amaçlayan 5'li Likert tipinde bir ölçektir. Bu çalışmada her alt boyut puanı, ilgili maddelerin aritmetik ortalaması alınarak hesaplanmıştır (1=Hiç, 5=Çok fazla). Ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach Alfa katsayıları ile değerlendirilmiş; Dikkat (α=.84), Güvenlik (α=.82) ve İletişim (α=.79) değerleri kabul edilebilir/güçlü düzeyde bulunmuştur. Bu çalışmada kullanılan ölçeğin yapı geçerliği ve geliştirme süreci Korkmaz vd. (2021) tarafından ortaya konmuştur; mevcut çalışmada ise iç tutarlılık katsayıları yeniden hesaplanarak ölçeğin bu örneklemdeki güvenirliği değerlendirilmiştir.

Veriler çevrimiçi anket tekniğiyle 15/04/2022–15/06/2022 tarihleri arasında toplanmıştır. Anket bağlantısı sosyal medya platformları ve ilgili çevrimiçi topluluklarda paylaşılmıştır. Çalışmaya dahil edilme ölçütleri; (i) 18 yaş ve üzeri olmak, (ii) Türkiye'de ikamet etmek, (iii) en az bir sosyal medya platformunu

Bu eser CC BY-NC-ND 4.0 lisansı altında lisanslanmıştır.

aktif kullanmak ve (iv) bilgilendirilmiş onam formunu onaylamaktır. Eksik doldurulan veya tutarsız yanıt örüntüsü gösteren formlar analiz dışı bırakılmıştır. Katılımcılardan kimlik bilgisi toplanmamış, veriler anonim olarak değerlendirilmiştir.

Katılımcıların ölçek maddelerine verdikleri yanıtlar SPSS 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada ölçek puanları hesaplanmış ve puanların normal dağılıma uygunluğunun belirlemesi için basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenmiştir. Ölçeklerden elde edilen basıklık ve çarpıklık değerlerinin +3 ile -3 arasında olması normal dağılım için yeterli görülmektedir (Groeneveld ve Meeden, 1984; Moors, 1986; Hopkins ve Weeks, 1990; De Carlo, 1997).

Tablo 1. *ÇMFÖ Alt Boyutlarına İlişkin Çarpıklık, Basıklık ve Cronbach Alpha Değerleri*

	N	***Çarpıklık***	***Basıklık***	***Cronbach α***
Dikkat	511	-0,681	0,789	0,84
Güvenlik	511	-0,065	-0,631	0,82
İletişim	511	1,182	1,481	0,79

Değerler incelendiğinde her bir puanın basıklık ve çarpıklık katsayılarının -3 ile +3 arasında olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre puanların normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Puanların normal dağılım göstermesi nedeniyle çalışmada parametrik test teknikleri kullanılmıştır. Ölçek puanlarının demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Anlamlı farklılık bulunan durumlarda gruplar arasındaki farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Tukey HSD post-hoc testi uygulanmıştır. Ayrıca analizlerde elde edilen farklılıkların yorumlanabilmesi amacıyla etki büyüklüğü (η^2) değerleri de hesaplanmıştır. Örneklem dağılımında 58 yaş ve üzeri katılımcı sayısı sınırlı kalmıştır (n=5). Araştırmada 58 yaş ve üzeri katılımcı sayısının görece düşük olması nedeniyle bu gruba ilişkin bulgular yalnızca betimsel düzeyde değerlendirilmiş ve sonuçlar yorumlanırken bu sınırlılık göz önünde bulundurulmuştur. Araştırma için gerekli etik kurul onayı alınmıştır.

Bulgular

Araştırmada katılımcıların dijital mahremiyet algısı ve çevrimiçi ortamlardaki tutumları yaş grupları temelinde incelenmiştir. Analizlerde kullanılan yaş grupları literatürde sırasıyla Z kuşağı (18–26), Y kuşağı (27–45), X kuşağı (46–57) ve Baby Boomers (58 ve üzeri) kuşakları ile ilişkilendirilerek yorumlanmıştır. Tablo 2–6'da araştırmaya katılan bireylerin demografik özellikleri ile Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği'ne ilişkin betimsel ve karşılaştırmalı analiz sonuçları sunulmaktadır. Tablo 7–15'te ise katılımcıların çevrimiçi mahremiyet pratiklerine ilişkin bulguları kuşaklar temelinde gösterilmektedir.

Tablo 2. *Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı*

Değişken	**n**	**(%)**
Cinsiyet		
Kadın	347	67,9
Erkek	164	32,1
Yaş		
18-26	163	31,9
27-45	320	62,6
46-57	23	4,5
58 ve üzeri	5	1,0
Eğitim		
İlköğretim	7	1,4
Lise	91	17,8
Ön lisans	111	21,7
Lisans	239	46,8
Lisansüstü/Doktora	63	12,3

Araştırmaya toplam 511 kişi katılmıştır. Katılımcıların %67,9'u kadın (n=347), %32,1'i erkek (n=164) bireylerden oluşmaktadır. Yaş dağılımına bakıldığında katılımcıların %31,9'u 18–26, %62,6'sı 27–45, %4,5'i 46–57 ve %1,0'ı 58 yaş ve üzeri bireylerden oluşmaktadır. Eğitim düzeyine göre dağılım incelendiğinde

Bu eser CC BY-NC-ND 4.0 lisansı altında lisanslanmıştır.

katılımcıların %46,8'inin lisans, %21,7'sinin ön lisans, %17,8'inin lise, %12,3'ünün lisansüstü/doktora ve %1,4'ünün ilköğretim mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 3. *Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistikler*

Alt Boyut	n	Ort.	SS	Çarpıklık	Basıklık
Dikkat	511	3,86	0,69	-0,681	0,789
Güvenlik	511	2,99	0,96	-0,065	-0,631
İletişim	511	1,73	0,68	1,182	1,481

Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği'nin alt boyutlarına ilişkin betimsel istatistikler incelendiğinde dikkat alt boyutunun ortalamasının 3,86 (SS=0,69), güvenlik alt boyutunun ortalamasının 2,99 (SS=0,96) ve iletişim alt boyutunun ortalamasının 1,73 (SS=0,68) olduğu görülmektedir. Ayrıca çarpıklık ve basıklık değerlerinin −3 ile +3 aralığında olması verilerin normal dağılım varsayımını karşıladığını göstermektedir. Bu durum parametrik testlerin uygulanabileceğini ortaya koymaktadır.

Tablo 4. *Cinsiyete Göre ÇMFÖ Alt Boyutları t-testi*

Alt Boyut	Kadın Ort.	Erkek Ort.	t	p
Dikkat	3,81	3,98	-2,562	$p < 0,05$
Güvenlik	2,87	3,24	-4,050	$p < 0,001$
İletişim	1,59	2,02	-6,961	$p < 0,001$

Cinsiyet değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre ÇMFÖ'nün dikkat ($t=-2,562$; $p < 0,05$), güvenlik ($t=-4,050$; $p < 0,001$) ve iletişim ($t=-6,961$; $p < 0,001$) alt boyut puanları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Ortalama puanlar incelendiğinde erkek katılımcıların dikkat ($\bar{X}=3,98$) ve güvenlik ($\bar{X}=3,24$) puanlarının kadınlardan (sırasıyla $\bar{X}=3,81$; $\bar{X}=2,87$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Benzer biçimde iletişim alt boyutunda da erkeklerin ortalaması ($\bar{X}=2,02$), kadınların ortalamasından ($\bar{X}=1,59$) anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 5. *Yaş Gruplarına Göre ÇMFÖ Alt Boyutları (ANOVA)*

Alt Boyut	F	p	η^2
Dikkat	3,232	0,022	0,019
Güvenlik	1,129	0,337	-
İletişim	8,926	$p < 0,001$	0,050

Yaş gruplarına göre yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre dikkat alt boyutu puanı yaşa göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F=3,232$; $p < 0,05$). Ortalama puanlar incelendiğinde 27–45 yaş grubunun diğer yaş gruplarına kıyasla daha yüksek dikkat puanına sahip olduğu görülmektedir.

Ayrıca iletişim alt boyutu puanı da yaşa göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F=8,926$; $p < 0,001$). Ortalama değerlere göre 18–26 yaş grubunun iletişim puanı diğer yaş gruplarına kıyasla daha yüksektir.

Buna karşılık güvenlik alt boyutu puanı yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p > 0,05$).

Yaş grupları arasında anlamlı farklılık bulunan boyutlar için Tukey HSD post-hoc testi uygulanmıştır. Dikkat boyutunda farkın özellikle 27–45 yaş grubu ile 46–57 yaş grubu arasında oluştuğu görülmüştür ($p < 0,05$). Buna göre 27–45 yaş grubunun dikkat ortalaması ($\bar{X}=3,89$), 46–57 yaş grubundan ($\bar{X}=3,46$) anlamlı düzeyde yüksektir. İletişim boyutunda ise 18–26 yaş grubunun ortalaması ($\bar{X}=1,94$), özellikle 27–45 ($\bar{X}=1,64$) ve 46–57 ($\bar{X}=1,55$) yaş gruplarından anlamlı biçimde yüksektir ($p < 0,05$); 58 yaş ve üzeri grubun ortalaması ($\bar{X}=1,16$) da en düşük düzeydedir. Ayrıca etki büyüklüğü η^2 ile hesaplanmış; Dikkat boyutunda etki büyüklüğü $\eta^2 \approx 0,019$ (küçük düzey), İletişim boyutunda ise $\eta^2 \approx 0,050$ (küçük–orta düzey) olarak bulunmuştur.

Bu eser CC BY-NC-ND 4.0 lisansı altında lisanslanmıştır.

Tablo 6. *Eğitim Düzeyine Göre ÇMFÖ Alt Boyutları (ANOVA)*

Alt Boyut	F	p	η^2
Dikkat	1,556	0,185	-
Güvenlik	0,345	0,848	-
İletişim	4,289	0,002	0,033

Eğitim düzeyine göre yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre iletişim alt boyutu puanı eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (F=4,289; p = 0,002). Ortalama puanlar incelendiğinde lisansüstü/doktora mezunu katılımcıların iletişim puanlarının diğer eğitim düzeylerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna karşılık dikkat (F=1,556; p = 0,185) ve güvenlik (F=0,345; p = 0,848) alt boyutlarında eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p > 0,05).

Tablo 7. *Yaş Gruplarına (Kuşaklara) Göre Özel Yazışmaların Ekran Görüntüsünü Paylaşma Eğilimleri*

Kuşak	Yaş Grubu	Hiç (%)	Az(%)	Biraz (%)	Fazla(%)	Çok Fazla(%)
Z	18-26	67,92	15,09	11,32	3,77	1,89
Y	27-45	31,58	36,84	26,32	2,63	2,63
X	46-57	66,67	33,33	0	0	0
Baby Boomers	58 üzeri	100,0	0	0	0	0

Tablo 8. *Yaş Gruplarına (Kuşaklara) Göre Başkalarına Ait İçerikleri Çevrimiçi Ortamlarda İzin Almadan Paylaşma Eğilimleri*

Kuşak	Yaş Grubu	Hiç (%)	Az(%)	Biraz (%)	Fazla(%)	Çok Fazla(%)
Z	18-26	63,69	19,11	12,74	3,18	1,27
Y	27-45	72,16	20,62	3,44	2,75	1,03
X	46-57	64,52	16,13	6,45	9,68	3,23
Baby Boomers	58 üzeri	60	20	20	0	0

Tablo 7 ve Tablo 8'de katılımcıların özel yazışma paylaşımı ve başkalarına ait içerikleri izin almadan paylaşma davranışları kuşaklara göre incelenmiştir. Bulgular, tüm kuşaklarda "hiç paylaşmama" seçeneğinin yüksek oranlara sahip olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte Z kuşağında "az" ve "biraz" düzeyindeki paylaşım oranlarının diğer kuşaklara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna karşılık X kuşağı ve Baby Boomers gruplarında paylaşım davranışının daha sınırlı olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 9. *Yaş Gruplarına (Kuşaklara) Göre Çevrimiçi Ortamlarda Tanımadığım Kişilerin Takip Etmesine İzin Verme Eğilimleri*

Kuşak	Yaş Grubu	Hiç (%)	Az(%)	Biraz (%)	Fazla(%)	Çok Fazla(%)
Z	18-26	37,04	29,63	22,22	7,41	3,7
Y	27-45	52,46	19,67	18,03	6,56	3,28
X	46-57	60	20	12	8	0
Baby Boomers	58 üzeri	80	20	0	0	0

Tablo 10. *Yaş Gruplarına (Kuşaklara) Göre Çevrimiçi Ortamlarda Tanımadığım Kişilerle İletişim Kurma Eğilimleri*

Kuşak	Yaş Grubu	Hiç (%)	Az(%)	Biraz (%)	Fazla(%)	Çok Fazla(%)
Z	18-26	41,38	27,59	20,69	6,9	3,45
Y	27-45	49,18	26,23	16,39	4,92	3,28
X	46-57	57,69	19,23	11,54	7,69	3,85
Baby Boomers	58 üzeri	60	20	20	0	0

Bu eser CC BY-NC-ND 4.0 lisansı altında lisanslanmıştır.

Tablo 11. *Yaş Gruplarına (Kuşaklara) Göre Çevrimiçi Ortamlarda Tanımadığım Kişilerle Kişisel Bilgi Paylaşma Eğilimleri*

Kuşak	Yaş Grubu	Hiç (%)	Az(%)	Biraz (%)	Fazla(%)	Çok Fazla(%)
Z	18-26	71,86	17,96	5,99	2,99	1,2
Y	27-45	83,85	12,42	1,55	1,55	0,62
X	46-57	65,22	21,74	8,7	4,35	0
Baby Boomers	58 üzeri	80	20	0	0	0

Tablo 9–11'de katılımcıların tanımadıkları kişilerle çevrimiçi etkileşim kurma ve kişisel bilgi paylaşma eğilimleri kuşaklara göre incelenmiştir. Bulgular, yaş ilerledikçe tanımadıkları kişilerle etkileşime girme eğiliminin azaldığını göstermektedir. Z kuşağında yabancılarla etkileşim oranları görece daha yüksek iken, X kuşağı ve özellikle Baby Boomers grubunda bu davranışın daha düşük olduğu görülmektedir. Tüm kuşaklarda tanımadıkları kişilerle kişisel bilgi paylaşma davranışının oldukça sınırlı olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 12. *Yaş Gruplarına (Kuşaklara) Göre İnternet Sitelerinin Kullandığı Çerez (Cookies) Dosyaları Hakkında Bilgi Sahibi Olma*

Kuşak	Yaş Grubu	Hiç (%)	Az(%)	Biraz (%)	Fazla(%)	Çok Fazla(%)
Z	18-26	18,75	21,88	28,12	18,75	12,5
Y	27-45	15,38	20	33,85	18,46	12,31
X	46-57	10,53	26,32	31,58	21,05	10,53
Baby Boomers	58 üzeri	40	20	20	20	0

Tablo 13. *Yaş Gruplarına (Kuşaklara) Göre Çevrimiçi Ortamlarda Hesap Gizlilik Ayarlarını Yapma Eğilimleri*

Kuşak	Yaş Grubu	Hiç (%)	Az(%)	Biraz (%)	Fazla(%)	Çok Fazla(%)
Z	18-26	6,76	5,41	20,27	40,54	27,03
Y	27-45	4,92	11,48	19,67	36,07	27,87
X	46-57	10,53	26,32	31,58	21,05	10,53
Baby Boomers	58 üzeri	40	20	20	20	0

Tablo 14. *Yaş Gruplarına (Kuşaklara) Göre Çevrimiçi Platformların Gizlilik Ayarlarını ve Bildirimlerini Kontrol Etme Eğilimleri*

Kuşak	Yaş Grubu	Hiç (%)	Az(%)	Biraz (%)	Fazla(%)	Çok Fazla(%)
Z	18-26	5,06	12,66	25,32	37,97	18,99
Y	27-45	14,52	6,45	25,81	29,03	24,19
X	46-57	14,29	19,05	23,81	14,29	28,57
Baby Boomers	58 üzeri	40	20	20	0	20

Tablo 15. *Yaş Gruplarına (Kuşaklara) Göre Mobil Cihaza Uygulama Yüklerken Talep Edilen İzinleri Kontrol Etme Eğilimleri*

Kuşak	Yaş Grubu	Hiç (%)	Az(%)	Biraz (%)	Fazla(%)	Çok Fazla(%)
Z	18-26	9,2	11,04	27,61	36,81	15,34
Y	27-45	9,84	13,11	22,95	31,15	22,95
X	46-57	21,74	13,04	17,39	26,09	21,74
Baby Boomers	58 üzeri	20	20	20	20	20

Tablo 12–15'te katılımcıların çerez bilgisi, gizlilik ayarlarını düzenleme, platform bildirimlerini kontrol etme ve uygulama izinlerini denetleme davranışları kuşaklara göre incelenmiştir. Bulgular, Z ve Y kuşaklarının gizlilik ayarlarını düzenleme ve uygulama izinlerini kontrol etme konusunda diğer kuşaklara göre daha aktif olduğunu göstermektedir. Buna karşılık X kuşağında yanıtların daha çok "az" ve "biraz" düzeylerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Baby Boomers grubunda ise örneklem sayısının sınırlı olması nedeniyle dağılımlar dengeli görünmekle birlikte bulgular temkinli yorumlanmalıdır.

Bu eser CC BY-NC-ND 4.0 lisansı altında lisanslanmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, farklı kuşakların çevrimiçi mahremiyet algılarını karşılaştırmalı olarak inceleyerek teknolojinin bireylerin özel yaşam algısı üzerindeki etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma bulguları kuşaklar arasında çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ve dijital güvenlik davranışları açısından belirli farklılıkların bulunduğunu göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre Z ve Y kuşaklarının dijital platformları daha yoğun kullandıkları ve çevrimiçi etkileşimlere daha açık oldukları görülmektedir. Bu bulgu, Z kuşağının dijital teknolojiler içinde büyüyen ve internet ortamını günlük yaşamının doğal bir parçası olarak kullanan bir kuşak olduğunu vurgulayan çalışmalarla da örtüşmektedir (McCrindle ve Wolfinger, 2011). Bununla birlikte bu kuşakların gizlilik ayarlarını düzenleme, mobil uygulama izinlerini kontrol etme ve çevrimiçi ortamlarda veri paylaşımına ilişkin belirli bir farkındalık geliştirdikleri anlaşılmaktadır. Özellikle mobil uygulama izinlerini kontrol etme ve hesap gizlilik ayarlarını düzenleme davranışlarının bu kuşaklarda daha yaygın olduğu görülmektedir. Bununla birlikte sosyal medya kullanım yoğunluğu nedeniyle zaman zaman daha esnek paylaşım davranışlarının da ortaya çıkabildiği söylenebilir.

X kuşağının çevrimiçi mahremiyet konusunda daha temkinli bir yaklaşım sergilediği görülmektedir. Bu kuşakta tanımadıkları kişilerle iletişim kurma ve kişisel veri paylaşımı gibi davranışların görece daha düşük düzeyde olduğu dikkat çekmektedir. Bununla birlikte çerezler, gizlilik ayarları ve dijital güvenlik uygulamaları konusundaki farkındalığın orta düzeyde olduğu anlaşılmaktadır.

Baby Boomers grubunda yer alan katılımcıların ise çevrimiçi ortamlarda tanımadıkları kişilerle iletişim kurma ve kişisel veri paylaşma davranışlarına karşı daha çekimser bir tutum sergiledikleri görülmektedir. Ancak bu kuşaktaki katılımcı sayısının sınırlı olması (n=5) nedeniyle bu bulguların temkinli yorumlanması gerekmektedir. Bununla birlikte elde edilen veriler, bu grupta dijital güvenlik araçlarına ilişkin farkındalığın diğer kuşaklara kıyasla daha sınırlı olabileceğine işaret etmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde araştırma bulguları, kuşaklar arasında çevrimiçi mahremiyet algısı ve dijital güvenlik davranışlarının farklılaşabildiğini göstermektedir. Genç kuşakların dijital ortamlarda daha aktif ve etkileşime açık olduğu; buna karşılık çevrimiçi güvenlik araçlarını kullanma konusunda belirli bir farkındalık geliştirdiği görülmektedir. Orta ve ileri yaş kuşaklarının ise çevrimiçi ortamlarda daha temkinli davranma eğiliminde olduğu, ancak dijital güvenlik mekanizmalarına ilişkin teknik bilgi düzeylerinin görece sınırlı olabileceği anlaşılmaktadır.

Araştırma bulguları literatürde yer alan bazı çalışmalarla paralellik göstermektedir. Özellikle genç kuşakların dijital platformları daha yoğun kullanması ve çevrimiçi etkileşimlere daha açık olması önceki araştırmalarla da uyumludur. Bununla birlikte genç kuşakların gizlilik ayarlarını düzenleme ve uygulama izinlerini kontrol etme gibi davranışları daha sık gerçekleştirmesi dijital ortamda gelişen yeni bir mahremiyet farkındalığına işaret etmektedir. Bu durum dijital ortamlarda büyüyen kuşakların mahremiyet algısının tamamen zayıflamadığını, aksine farklı bir biçimde yeniden şekillendiğini göstermektedir. Teknolojik gelişmelerin bireylerin iletişim ve toplumsal ilişkiler biçimlerini dönüştürdüğünü vurgulayan McLuhan'ın (2001) yaklaşımı da bu dönüşümü açıklayan önemli bir kuramsal çerçeve sunmaktadır.

Bu bulgular, dijital mahremiyet farkındalığının yalnızca bireysel tercihlerle değil aynı zamanda kuşakların teknolojiyle kurdukları ilişki ve dijital deneyimleriyle de yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu durum, modern toplumlarda bireylerin güven ilişkilerini ve kimlik inşa süreçlerini mahremiyet üzerinden değerlendiren Giddens'in (2010) yaklaşımıyla da ilişkilendirilebilir.

Araştırmanın ilginç bir bulgusu da cinsiyet değişkenine ilişkindir. Erkek katılımcıların çevrimiçi mahremiyet farkındalığının tüm alt boyutlarda (Dikkat, Güvenlik ve İletişim) kadınlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4). Bu durum, kadınların çevrimiçi ortamlarda karşılaşabilecekleri güvenlik risklerine yönelik algılarının farklılaşması veya toplumsal cinsiyet rollerinin dijital risk algısını farklı biçimde şekillendirmesiyle ilişkili olabilir. Gelecek araştırmalar, bu farklılığın altında yatan nedenleri nitel yöntemlerle derinlemesine inceleyebilir.

Araştırma bulguları doğrultusunda dijital mahremiyet ve çevrimiçi güvenlik farkındalığını artırmaya yönelik çalışmaların farklı kuşakların ihtiyaçları dikkate alınarak planlanması önem taşımaktadır. Özellikle ileri yaş gruplarına yönelik dijital güvenlik ve çevrimiçi mahremiyet eğitimlerinin yaygınlaştırılması, bireylerin dijital ortamlardaki risklere karşı daha bilinçli davranmalarına katkı sağlayabilir.

Bu eser CC BY-NC-ND 4.0 lisansı altında lisanslanmıştır.

Bunun yanında eğitim kurumlarında ve medya okuryazarlığı programlarında dijital mahremiyet konusuna daha fazla yer verilmesi, bireylerin çevrimiçi ortamlarda karşılaşabilecekleri güvenlik risklerini daha iyi tanımalarına yardımcı olabilir. Gelecek araştırmalarda ise daha dengeli kuşak dağılımlarına sahip örneklemlerle çalışılması ve dijital mahremiyet davranışlarının farklı kültürel ve sosyal bağlamlarda incelenmesi önerilmektedir.

Çalışmanın özgün katkısı, dijital mahremiyet olgusunu kuşaklar arası farklılıklar temelinde yalnızca tutumsal düzeyde değil, çevrimiçi etkileşim, veri paylaşımı ve güvenlik pratikleri üzerinden karşılaştırmalı olarak incelemesidir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle araştırma kolayda örnekleme yöntemi ile yürütülmüş olup bulguların genellenebilirliği sınırlı olabilir. Ayrıca Baby Boomers kuşağındaki katılımcı sayısının düşük olması (n=5) bu gruba ilişkin bulguların temkinli yorumlanmasını gerektirmektedir. Bunun yanında veriler öz-bildirim yöntemi ile toplanmış olup katılımcıların beyanlarına dayanmaktadır. Gelecek araştırmalarda daha dengeli kuşak dağılımlarına sahip örneklemlerle ve farklı veri toplama yöntemleriyle çalışmalar yapılması önerilmektedir.

Etik Beyan

"Teknolojinin Mahremiyet Algısına Etkisi: Kuşaklar Arası Bir Karşılaştırma" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Gerekli olan etik kurul izinleri Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırma Etik Kurulu'nun 14.04.2022 tarih ve 08/08 sayılı toplantısında alınmıştır.

Ethical Declaration

During the writing process of the study "*The Impact of Technology on Privacy Perception: An Intergenerational Comparison*" scientific rules, ethical and citation rules were followed. No falsification was made on the collected data and this study was not sent to any other academic publication medium for evaluation. In addition, permission was obtained from the Çanakkale Onsekiz Mart University Sciences Ethics Committee (Date: 14/04/2022 and Decision no: 08/08) to conduct the research.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazarların çalışmadaki katkı oranları eşittir.

Statement of Contribution Rate of Researchers

The contribution rates of the authors in the study are equal.

Çatışma Beyanı

Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

Declaration of Conflict

There is no potential conflict of interest in the study.

Finansman

Bu çalışma için herhangi bir kurum veya kuruluştan destek alınmamıştır.

Funding

No funding was received from any institution or organization for this study.

Yapay Zeka ve Türleri Kullanım Beyanı

Bu makalenin yazımında yapay zeka ve türleri kullanılmamıştır.

Statement of Use for Artificial Intelligence and Its Types

Artificial intelligence and its various types were not used in the writing of this article.

Bu eser CC BY-NC-ND 4.0 lisansı altında lisanslanmıştır.

Veri Paylaşım Beyanı

Bu çalışmanın verilerini bulguların doğrulanması amacıyla makul bir talep üzerine "etik ilkeler ve yayın politikası"nın ilgili kısmında belirtilen şartlara göre paylaşabileceğimizi beyan ederiz.

Data Sharing Statement

We declare that, upon reasonable request for the purpose of verifying the findings, we can share the data of this study according to the conditions specified in the relevant section of the "ethical principles and publication policy".

Not

Bu çalışma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Doç. Dr. Serhat Çoban'ın danışmanlığında Kübra Canbolat tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Note

This study is based on a master's thesis prepared by Kübra Canbolat under the supervision of Assoc. Prof. Dr. Serhat Çoban at the Institute of Social Sciences, Çanakkale Onsekiz Mart University.

Kaynakça

Altuntuğ, N. (2012). Kuşaktan kuşağa tüketim olgusu ve geleceğin tüketici profili. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 203-212.

Aries, P., & Duby, G. (2006). *Özel hayatın tarihi 2: Feodal Avrupa'dan Rönesans'a*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Bağlı, M. (2011). *Modern bilinç ve mahremiyet*. İstanbul: Yarın Yayınları.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2021). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

DeCarlo, L. T. (1997). On the meaning and use of kurtosis. *Psychological Methods*, 2(3), 292-307.

Fischer, S. H. M. (1998). Privacy and security at risk in the global information society. *Information, Communication & Society*, 1(4), 420-441.

Gavison, R. (1980). Privacy and the limits of law. *The Yale Law Journal*, 89(3), 421-471.

Geçtan, E. (2020). *Zamane*. İstanbul: Metis Yayınları.

Gencarelli, T. (2014). *Baby boomers and popular culture: An inquiry into America's most powerful generation*. California: Praeger.

Giddens, A. (2010). *Modernite ve bireysel kimlik*. İstanbul: Say Yayınları.

Groeneveld, R. A. ve Meeden, G. (1984). Measuring skewness and kurtosis. *The Statistician*, 33, 391-399.

Harris, M. S. (1921). *The positive philosophy of Auguste Comte* (Doctoral dissertation, Cornell University).

Hopkins, K. D. ve Weeks, D. L. (1990). Tests for normality and measures of skewness and kurtosis: Their place in research reporting. *Educational and Psychological Measurement*, 50, 717-729.

Korkmaz, Ö., Vergili, M. ve Karadaş, E. (2021). Çevrimiçi mahremiyet farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi: Güvenirlik ve geçerlilik çalışması. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 297-311.

Lokke, E. (2018). *Mahremiyet: Dijital toplumda özel hayat*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

McCrindle, M. ve Wolfinger, E. (2011). *The ABC of XYZ: Understanding the global generations*. Sydney: UNSW Press.

McKeon, M. (2005). *The secret history of domesticity*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.

McLuhan, M. (2001). *Global köy*. İstanbul: Scala Yayıncılık.

Mercan, N. (2016). X, Y ve Z kuşağı kadınların farklı tüketim alışkanlıklarının modern dünyada inşa edilmesi. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 59-70.

Meyers, D., Meyers, B. ve Meyers Walker, E. (2011). *Look to Lazarus: The big store*. SC: History Press.

Moors, J. J. A. (1986). The meaning of kurtosis: Darlington reexamined. *The American Statistician*, 40, 283-284.

Schuman, H., & Scott, J. (1989). Generations and collective memories. *American Sociological Review*, 54(3), 359–381. https://doi.org/10.2307/2095611

Seymen, A. F. (2017). Y ve Z kuşak insanı özelliklerinin Milli Eğitim Bakanlığı 2014-2019 stratejik programı ve TÜBİTAK Vizyon 2023 öngörüleri ile ilişkilendirilmesi. *Kent Akademisi*, 10(32), 467-489.

Solak, S. S. (2017). Mekân-kimlik etkileşimi: Kavramsal ve kuramsal bir bakış. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 13-37.

Sullivan, S. E., Forret, M. L., Carraher, S. M., & Mainiero, L. A. (2009). Using the kaleidoscope career model to examine generational differences in work attitudes. *The Career Development International*, 14(3), 284–302.

Topçuoğlu, C. (2007). İyi de kim bu Y'ler? *Reklamcılar Derneği Dergisi*, 5, 1-12.

Toruntay, H. (2011). *Takım rolleri çalışması: X ve Y kuşağı üzerinde karşılaştırmalı bir araştırma* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Türk Dil Kurumu. (2025). *Mahremiyet*. Erişim adresi: https://sozluk.gov.tr/

Bu eser CC BY-NC-ND 4.0 lisansı altında lisanslanmıştır.

EXTENDED ABSTRACT

With the accelerating pace of technological development, the boundaries between private and public life have become increasingly blurred, particularly due to the widespread use of social media, mobile applications, and online platforms. These transformations have fundamentally reshaped how individuals perceive and manage their personal privacy. The concept of privacy, once confined to physical and spatial boundaries, now encompasses digital interactions, data sharing, and algorithmic tracking. This study examines how generational differences affect perceptions of digital privacy and online behavior, focusing on the practices and awareness levels of Baby Boomers, Generation X, Generation Y (Millennials), and Generation Z. The historical evolution of privacy demonstrates that its meaning has always been shaped by cultural, technological, and societal developments. While older generations traditionally associate privacy with physical and personal space, younger generations encounter privacy primarily in digital environments mediated by social networks and online platforms. The transition from analog to digital lifestyles has therefore redefined personal boundaries and raised new questions regarding data ownership, digital footprints, and consent. In this context, the present study seeks to explore how generational experiences influence individuals' perceptions of digital privacy. A descriptive and quantitative research design was employed. Data were collected through an online questionnaire based on the Online Privacy Awareness Scale developed by Korkmaz et al. (2021). The study sample consisted of 511 social media users from different generational groups. Statistical analyses were conducted using SPSS 22.0. Normality tests, independent samples t-tests, and one-way ANOVA were applied to examine differences between demographic groups. The findings indicate that Generation Z (ages 18–26) is highly engaged with digital platforms and generally demonstrates familiarity with privacy settings and application permissions. However, this generation also appears to be more open to online interactions, including communicating with unfamiliar users or sharing certain forms of personal content. While this openness may reflect a culture of digital connectivity and social media participation, the results also show that many individuals within this group actively manage their privacy through the use of account restrictions and security settings. Generation Y (ages 27–45) displays a relatively balanced profile. Members of this group are active digital participants while also demonstrating awareness of privacy-related practices such as reviewing application permissions, managing account privacy settings, and recognizing potential online risks. These findings suggest that this generation has adapted to the transition from analog to digital environments while maintaining a cautious approach to online data sharing. Generation X (ages 46–57) represents a transitional group that combines traditional privacy concerns with moderate engagement in digital environments. Participants in this group appear less likely to interact with unknown individuals online or share personal information with unfamiliar users. However, some responses indicate that awareness of certain technical privacy mechanisms—such as cookies or platform privacy policies—may be relatively limited compared to younger generations. Participants categorized as Baby Boomers (ages 58 and above) generally reported lower levels of interaction with unfamiliar users and showed a tendency toward more cautious online behavior. However, the number of participants in this group was relatively small (n = 5); therefore, findings related to this cohort should be interpreted with caution. The results nevertheless suggest that awareness of certain digital privacy tools and mechanisms may be comparatively limited among some individuals in this age group. Overall, the study reveals that perceptions of digital privacy and online security practices may vary across generations. Younger generations appear to be more active in digital environments and more familiar with privacy management tools, whereas older generations tend to demonstrate more cautious interaction patterns but may have less familiarity with certain technological aspects of digital privacy. Based on these findings, increasing digital privacy awareness across different age groups remains an important objective. Educational initiatives and awareness campaigns should be tailored to generational needs. For younger users, these initiatives may focus on responsible sharing practices and the long-term implications of digital footprints. For older users, digital literacy programs that provide practical guidance on privacy settings, application permissions, and recognizing online security threats may be beneficial. In addition, integrating digital literacy and media ethics into educational curricula could help individuals develop a deeper understanding of privacy, consent, and data ownership in digital environments. Technology companies may also contribute by designing more accessible and user-friendly privacy interfaces. At the policy level, strengthening regulations related to personal data protection and transparency in data collection practices could further support individuals in maintaining control over their digital identities. Ultimately, this study highlights the role of generational experiences and technological familiarity in shaping attitudes toward digital privacy. By examining these differences, the research contributes to a better understanding of how privacy awareness can be strengthened within increasingly digital societies.

Bu eser CC BY-NC-ND 4.0 lisansı altında lisanslanmıştır.